

RAPPORT

NO

2018

RAPPORTEN
ER LAGET I
SAMARBEID
MED:

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

• Den norske
• UNESCO-
• kommisjonen

NORSKE SPAREPENGER TRUER VERDENSARVEN

Rapport om norske investeringer i gruver, olje og gass
i verdens mest unike naturområder

© WWF-PERU / ENRIQUE CASTRO-MENDIRIL

Stefano Esposito, rådgiver bærekraftig finans, WWF Verdens naturfond
Else Hendel, seniorrådgiver bærekraftig finans, WWF Verdens naturfond
Paolo Tibaldeschi, seniorrådgiver miljø og utvikling, WWF Verdens naturfond

REVIEW:

Jon Bjartnes, seniorrådgiver kommunikasjon og policy, WWF Verdens naturfond
David Patterson, Extractives and Infrastructure specialist, WWF-UK
Susanne Schmitt, Extractives and Infrastructure manager, WWF-UK

KART & GIS:

Pablo Izquierdo, GIS ekspert, WWF Verdens naturfond

FORSIDEFOTO:

Grafisk design: Lene Jensen, WWF Verdens naturfond

Publisert i desember 2018 av WWF Verdens naturfond Oslo, Norge

Rapporten er støttet av Den norske UNESCO-kommisjonens tilskuddsordning i 2017.

All reproduksjon av teksten, i sin helhet eller delvis, må referere til rapportens tittel og til WWF, som har copyright på innholdet. © Tekst 2018 WWF. Alle rettigheter forbeholdt. Alle eventuelle feil og mangler i rapporten og analysen står for forfatternes egen regning.

WWF Verdens naturfond jobber for å bevare natur både i Norge og i andre land. I Norge arbeider WWF for å bevare naturverdier og biologisk mangfold i hav- og kystområder, i skogene, i innsjøer og elver og i fjellet. Internasjonalt støtter WWF naturvern- og utviklingsprosjekter i flere afrikanske land og Kina. Arbeidet skjer i samarbeid med lokalbefolkning, lokale organisasjoner og myndigheter. Det globale WWF-nettverket, World Wide Fund for Nature, er en av verdens største og mest respekterte, uavhengige miljøorganisasjoner med over 5 millioner støttespillere, så mange som 25 millioner følgere i sosiale medier, kontorer i mer enn 80 land, over 6.000 ansatte og mer enn 1.000 aktive naturvernprosjekter.

UNESCO er FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). UNESCOs mandat er å bidra til fred og sikkerhet ved å fremme samarbeid mellom nasjoner innenfor de fire fagområdene.

INNHold

INNHold	3
FORORD WWF	4
FORORD UNESCO-KOMMISJONEN	5
SAMMENDRAG	6
VÅR FELLES ARV	7
DA DAMMEN BRAST	9
UTVINNINGSAKTIVITET I VERDENSARVOMRÅDER	11
FORURENSET GRUVEAVFALL RASTE I ELV	14
DER HAVET SYNKER	15
INVESTORENES RETNINGSLINJER	17
WWFs ANBEFALINGER	19
METODOLOGI	20
LITTERATURLISTE	22
INFO OM DYR OG ARTER	24

FORORD WWF

Over hele verden må natur vike for menneskenes behov. På bare 40 år er verdens bestander av pattedyr, fugler, fisk, krypdyr og amfibier mer enn halvert på grunn av menneskers uvettige ressursforbruk og inngripen. Det har aldri stått verre til.

Noen steder i verden er så unike at UNESCO har utpekt dem som vår felles arv. 238 av dem er definert som verdensarvområder på grunn av naturen som finnes der. Nå ser vi at til og med disse områdene, som vi alle er enige om at vi må bevare, er truet av menneskelig aktivitet. Blir disse naturområdene rasert, er de tapt for alltid.

Hele 55 av de mest unike naturområdene i verden er truet av gruve-, olje- eller gassvirksomhet. I denne rapporten avdekker WWF Verdens naturfond at også norske investeringer gjøres i selskaper som er involvert i, eller har rettigheter til å drive med, utvinningsvirksomhet i naturarvområder. Norske sparepenger er altså med på å finansiere det som direkte truer verdens mest unike områder.

Med utvinningsvirksomhet kommer fare for oljesøl, forurensset grunnvann, lekkasje av kjemikalier og lydforurensing – for å nevne noen av de mest akutte truslene. Gruve-, olje- og gassvirksomhet i verdensarvområder er uakseptabelt.

Vi må beskytte disse områdene. I denne rapporten avdekker vi ikke bare faktiske norske investeringer i utvinningsaktiviteter i naturarvområder, men vi viser også hvordan investorer kan utgjøre en forskjell og bidra til at vi ikke mister noen av de mest dyrebare områdene på jorda. Investorer må legge press på selskapene, slik at trusselen mot de unike naturområdene opphører. Flere store, globale gruveselskaper har allerede vedtatt at de ikke skal operere i verdensarvområder .

WWF arbeider for å stanse dagens naturødeleggelser og skape en framtid der mennesker lever i harmoni med naturen. Heldigvis ser vi at stadig flere vil kjempe for det samme. Velferden for verdens befolkning må sikres uten at naturmangfoldet raseres. Forsvinner naturen, forsvinner også livsgrunnlaget for oss selv og framtidige generasjoner.

Ingrid Lomelde

© WWF VERDENS NATURFOND

I DENNE RAPPORTEN AVDEKKER WWF VERDENS NATURFOND AT OGSÅ NORSKE INVESTERINGER GJØRES I SELSKAPER SOM ER INVOLVERT I, ELLER HAR RETTIGHETER TIL Å DRIVE MED, UTVINNINGSVIRKSOMHET I NATURARVOMRÅDER.

FORORD UNESCO- KOMMISJONEN

UNESCOs Verdensarvskomiteé har gjentatte ganger uttrykt at utvinning eller utnyttelse av mineraler, olje og gass er uforenlig med verdensarvstatus, og det er

grunn til å være bekymret: I løpet av de siste 30 årene er det registrert 411 rapporter om problemer knyttet til utvinning ved 79 verdensarvsteder i 47 land.

Den norske UNESCO-kommisjonen ser med uro på utviklingen og setter pris på at Verdensarvkomitéen følger nøye med, blant annet gjennom en egen kontaktgruppe om utvinning og verdensarvsteder. En viktig milepæl ble oppnådd i 2003 da medlemslandene i International Council for Mining and Metal vedtok resolusjonen om «no-go»-områder som skal sikre respekt for verdensarvsteder og beskytte dem fra utvinning. I 2013 ga UNESCOs Verdensarvskomiteé sin tilslutning.

Som leder av den norske UNESCO-kommisjonen verdsetter jeg arbeidet UNESCO har gjort for å hindre ødeleggelse av unike områder som har vært truet av utvinning av olje, gass eller gruvedrift.

Et av mange eksempler er Virunga nasjonalpark, der myndighetene hadde lagt ut konsesjoner for letevirsomhet. Virunga, Afrikas første nasjonalpark, kom på UNESCO's verdensarvliste i 1979. Området er spesielt kjent for sine sjeldne fjellgorillaer. Takket være press fra UNESCO og det internasjonale sivile samfunn avstår nå TOTAL og andre store oljeselskap fra kartlegging og letevirsomhet i blokkene som grenser mot Virunga.

Foreløpig er fjellgorillaene litt tryggere, men kampen for å beskytte vår verdensarv er dessverre langt fra over. Derfor er denne rapporten fra Verdens Naturfond viktig i arbeidet for å sikre bevaring av verdensarven.

Norge har ratifisert UNESCOs verdensarvkonvensjon. Vi har derfor forpliktet oss til, ikke bare å beskytte våre egne fantastiske verdensarvsteder, men også å verne om verdensarv i alle medlemsland.

Den norske UNESCO-kommisjonen ser det som en viktig del av vårt arbeid å minne regjeringen om denne forpliktelse, og vi vil bruke denne rapporten aktivt i påvirkningsarbeidet i årene som kommer.

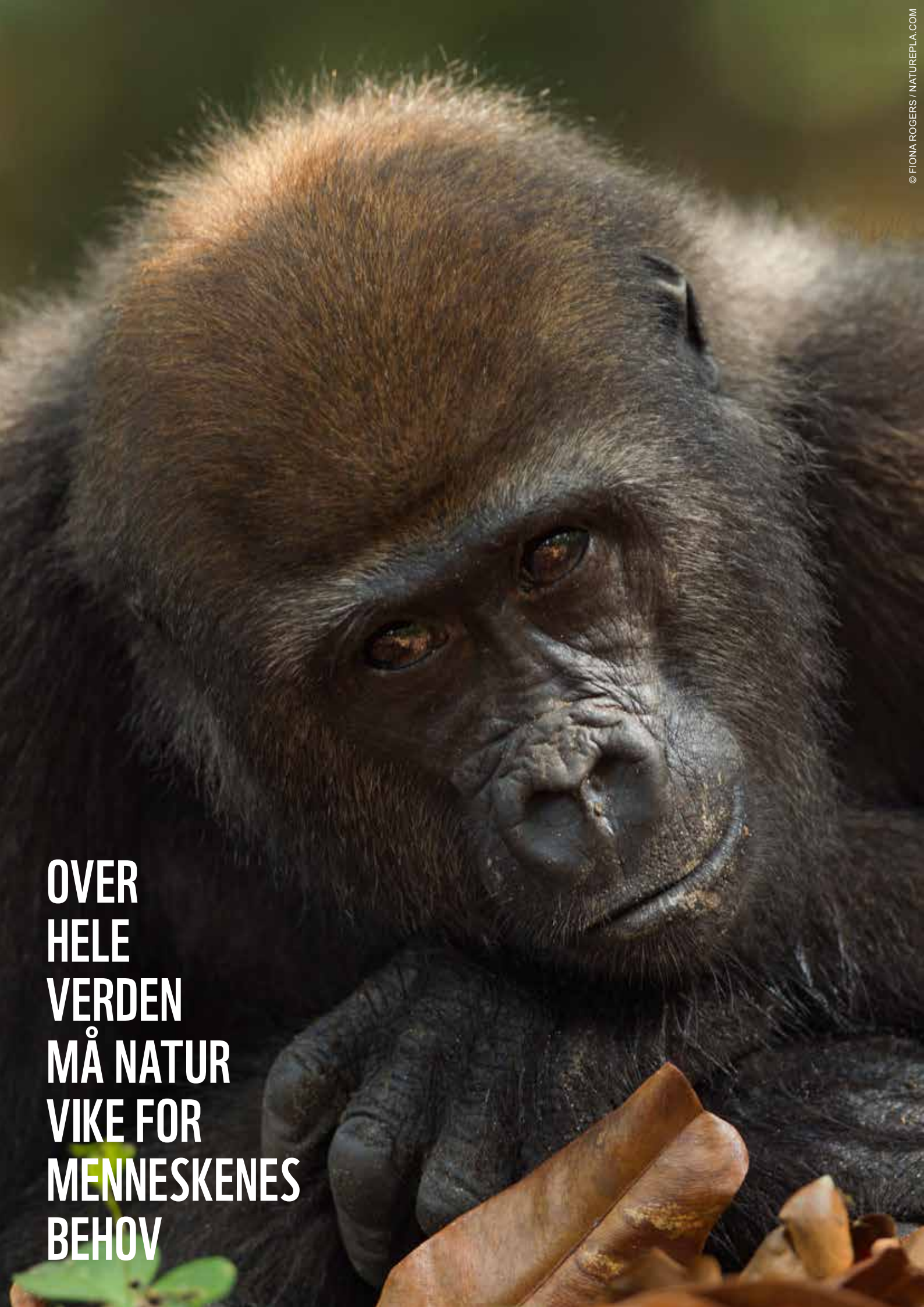
Takk til WWF Verdens naturfond norge for et viktig initiativ og et solid stykke arbeid!

Tora Aasland, Leder for Den norske UNESCO-kommisjonen

© UNESCO

TAKKET VÆRE PRESS FRA UNESCO OG DET INTERNASJONALE SIVILE SAMFUNN AVSTÅR NÅ TOTAL OG ANDRE STORE OLJESELSKAP FRA KARTLEGGING OG LETEVIRKSOMHET I BLOKKENE SOM GRENSER MOT VIRUNGA.

© FIONA ROGERS / NATUREPLA.COM

OVER
HELE
VERDEN
MÅ NATUR
VIKE FOR
MENNESKENES
BEHOV

SAMMENDRAG

WWF jobber for å stanse natur-
ødeleggelser og skape en framtid
der mennesker lever i harmoni

med naturen, ved å verne biologisk mangfold, sikre en
bærekraftig bruk av naturressurser og bekjempe forurensing
og overforbruk av ressurser.

Formålet med denne rapporten er å øke bevisstheten om sammenhengen mellom
investeringer og trusler mot verdensarven. Rapporten retter seg mot folk flest
og myndighetene, som pensjonssparere og eiere av oljefondet, og investorer
som plasserer sparepengene. Den viser også hvordan finanssektoren kan bidra
til å beskytte disse unike områdene. Rapporten er en del av WWFs arbeid
for at finanssektoren skal forbedre integreringen av risiko knyttet til tap av
naturmangfold i sine beslutninger.

FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon (UNESCO)
har i flere år jobbet med å identifisere og ivareta mer enn 1000 verdensarvområder.
Bevaring av disse områdene er en del av FNs bærekraftsmål. Både UNESCO, FNs
Verdens naturvernunion (IUCN), WWF og 24 av verdens ledende gruveselskaper
som er medlem i International Council on Mining and Metals (ICMM) har en tydelig
posisjon på at olje-, gass- og gruvevirksomhet er uforenlig med verdensarvstatus.

Til tross for dette, viser WWFs analyse at det i 2017 er aktive lisenser for leting etter
eller produksjon av olje-, gass eller andre mineraler i 55 av de 238 naturområdene
på listen over verdensarven. Disse aktivitetene kan føre til tap av naturmangfold og
habitat, ødeleggelse av økosystemer, innføring av fremmede arter og forurensning av
luft, jord og vann. Ikke minst kan de true livsgrunnlaget til menneskene som lever i
og rundt disse områdene.

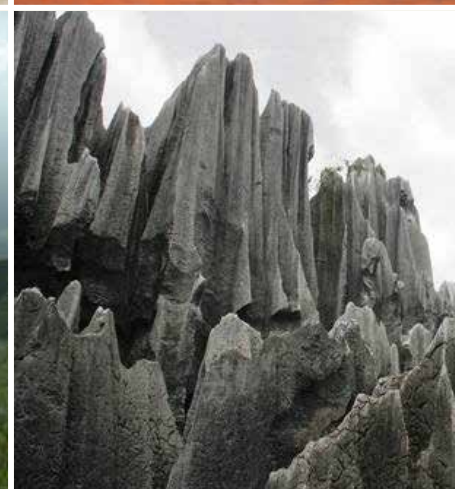
WWF har sett på Norges fem største investorer - Statens pensjonsfond utland,
Statens pensjonsfond Norge, DNB, Storebrand og KLP - og deres investeringer i
selskaper over hele verden. Analysen viser at de til sammen har investert over 150
milliarder kroner i 26 selskaper som - direkte eller gjennom datterselskaper - har
lisens til å lete eller utvinne olje, gass eller mineraler i 17 verdensarvområder.

**I tillegg til faktisk miljøskade, representerer industrielle aktiviteter
som kan skade verdensarv en finansiell og omdømmemessig risiko for
selskaper og investorer. WWF ber finansinstitusjoner om å:**

- Vedta tydelige **“no-go”-retningslinjer for gruve-, olje- og gassvirksomhet i verdensarvområder** for alle finansieringskanaler som for eksempel prosjektfinansiering, utlån, aksjer og obligasjoner.
- **Kartlegge** om selskaper som finansinstitusjonen gir lån til eller kjøper verdipapirer i har lisenser for eller aktivt driver leting eller produksjon innen gruve, olje eller gass i eller i nærheten av verdensarvområder.
- Bruke **aktivt eierskap** for å stanse aktiviteter som kan skade verdensarvområder, og vurdere uttrekk i tilfeller der et selskap ikke endrer atferd.

23 %

AV NATUR-
OMRÅDENE PÅ
VERDENSARV-
LISTEN HAR
AKTIVE LISENS-
ER FOR GRUVE-,
OLJE- OG GASS-
VIRKSOMHET

VÅR FELLES ARV

Majestetiske fjellkjeder, frodige skoger, langstrakte ørkener, livgivende elver og innsjøer. Velkjente områder som Øst-Afrikas Serengeti og verdens største korallrev i Australia, men også mindre kjente områder har enestående universell verdi og er levesteder for noen av de

mest sjeldne og utrydningstruede dyrene på jorden, som fjellgorillaer, elefanter, snøleoparder, hvaler og skilpadder. Disse områdene gir også rent vann, mat og inntekt til lokalsamfunn.

Verdens kultur- og naturarvsteder er offisielt anerkjent av UNESCO og beskyttet under den internasjonale “konvensjonen om beskyttelse av verdens kultur- og naturarv”. Konvensjonen ble vedtatt i 1972 og er ratifisert av 192 land. Verdensarvsteder har ulike særtrekk og for å bli tatt med i verdensarvlisten må et sted oppfylle minst ett av seks kulturarv-kriterier eller ett av fire naturarv-kriterier.

Dagens 832 kulturarvsteder representerer “mesterverk av menneskelig kreativ genialitet” innen arkitektur og kunst generelt. De 203 naturarvstedene skal bevare naturmangfold og truede arter av universell verdi, spesielle naturfenomener og områder med eksepsjonell naturskjønnhet. 35 verdensarvområder oppfyller kriterier både for den unike naturen og kulturen i området. Denne rapporten fokuserer på naturarvsteder og verdensarvområder som har både unik natur og kultur. Vi omtaler alle som naturarvområder.

Viktigheten av disse stedene er også reflektert i FN's bærekraftsmål, en liste med 17 mål som peker ut en felles retning for land, næringsliv og sivilsamfunn for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikheter og takle klimaendringer innen 2030. Delmål 11.4 under hovedmålet “Bærekraftige byer og samfunn” er å “Styrke innsatsen for å verne om og sikre verdens kultur- og naturarv”.

VERDENSARV I FARE

Verdensarvsteder har fått den høyest mulige internasjonale anerkjennelse for sine unike, universelle verdier. Likevel er flere av disse områdene truet. Kriger, industrielle aktiviteter som gruvedrift, olje- og gassproduksjon, landbruk og infrastrukturutvikling er noen eksempler på menneskelig aktivitet som ødelegger eller truer med å ødelegge noen av disse områdene. Dette kan for eksempel bidra til å innskrenke leveområdene til truede arter eller til forurensing av vann, jord og luft, og dermed skade livsgrunnlaget til arter og lokalsamfunn. Mange av disse stedene er så sårbare at det ikke er noen vei tilbake når de har blitt ødelagt.

De områdene som risikerer å miste sin enestående universelle verdi dersom ikke konkrete tiltak iverksettes, blir plassert på UNESCOs liste over verdensarv i fare. Listen er laget for å informere det internasjonale samfunnet og for å oppfordre til

VERDENS-
ARVSTEDER
HAR FÅTT
DEN HØYEST
MULIGE INTER-
NASJONALE
ANERKJENNELSE
FOR SINE UNIKE,
UNIVERSELLE
VERDIER.

handling for å redde områdene. Naturarv som “Mount Nimba Strict Nature Reserve” i Elfenbenskysten og “Selous Game Reserve” i Tanzania er eksempler på verdensarv i fare. Dersom et sted ikke lenger oppfyller de kriteriene som førte til at det ble skrevet inn på verdensarvlisten, kan UNESCO fjerne det fra verdensarvlisten. Så langt har dette skjedd to ganger: Kulturlandskapet Dresden Elbedalen (Tyskland) i 2009 og et reservat for antilopen arabiaoryx (Oman) i 2007.

DEFINERER VERDENSARVOMRÅDER SOM “NO-GO”-SONER FOR UTVINNINGSAKTIVITETER

International Council on Mining & Metals (ICMM)	ICMM er en organisasjon som jobber for sikker og bærekraftig gruvevirksomhet. 24 av verdens ledende gruveselskaper er medlem i ICMM. I 2003 forpliktet medlemmene i ICMM seg til en “no-go”-posisjon i verdensarvområder som betyr at de ikke skal drive leteaktiviteter eller gruvevirksomhet i verdensarvområder.
Oljeselskaper	Oljeselskapene Shell, Total, SOCO og Tullow har forpliktet seg til ikke å drive utvinningsaktiviteter i verdensarvområder.
UNESCOs Verdensarvkomité	UNESCOs Verdensarvkomité har en tydelig posisjon på at olje-, gass- og gruvevirksomhet er uforenlig med verdensarvstatus og at disse aktivitetene ikke må skje i verdensarvområder. Komiteen oppfordrer alle landene som har ratifisert Verdensarvkonvensjonen og industrien til ikke å tillate utvinningsaktiviteter innenfor verdensarvområder og gjøre sitt ytterste for å sikre at selskaper som driver med utvinningsvirksomhet i nærheten av verdensarvområder ikke forårsaker skade på verdensarvområder.
International Union for Conservation of Nature (IUCN, Verdens naturvernunion)	International Union for Conservation of Nature (IUCN, Verdens naturvernunion) har som formål å bevare naturmangfold. IUCN er en av UNESCOs offisielle rådgivere og evaluerer tilstanden til alle naturarvstedene. IUCN mener også at utvinningsvirksomhet ikke skal finne sted i verdensarvområder. I november 2016 vedtok IUCN en ny resolusjon som oppfordrer næringsliv og finansinstitusjoner til "ikke å gjennomføre, investere i eller finansiere miljøskadelig industriell virksomhet og infrastrukturutvikling" innenfor alle typer IUCN-kategorier av verneområder, inkludert verdensarvområder.
WWF Verdens naturfond	WWF Verdens naturfond støtter en ‘no-go’ posisjon som beskytter alle verdensarvsteder fra gruve-, olje- og gassvirksomhet.

DA DAMMEN BRAST I DOÑANA

Laguner, myrer, skogsområder og uberørte sanddyner fylt med liv. Doñana nasjonalpark i Andalucía, Spania, er en av de viktigste våtmarkene i verden og et av Europas viktigste naturområder for trekkfugler som hekke- og rasteplass. Livet i parken er avhengig av vannet fra elvene Guadalquivir og Guadamar som strømmer gjennom nasjonalparken. I 1998, langs disse elvene, skjedde det som ble definert som Europas verste miljøkatastrofe.

Store mengder forurenset vann med giftige stoffer og kjemikalier fra gruvedrift fosset ukontrollert ut i naturen da en av veggene i en dam brast 60 kilometer nord for Doñana nasjonalpark. Det giftige vannet flommet inn i en av elvene som tilfører vann til våtmarkene i nasjonalparken.

Konsekvensene for miljøet ble katastrofale. Den giftige flommen forurenset jord, luft og vann på et areal tilsvarende 4000 fotballbaner. Alt liv i elva forsvant. Over 30 tonn fisk, krabber og amfibier døde, og mange fugler ble drept. Over 40% av alle planlagte besøk til parken ble kansellert, og 46 000 innbyggere ble berørt av katastrofen. Gruvevirksomheten ble stoppet og arbeiderne sagt opp.

Opprydningen etter katastrofen tok flere år og kostet selskapet og myndighetene ca. 3 milliarder kroner. Til tross for denne katastrofen, er Doñana fortsatt truet av ulike industrielle aktiviteter, og det meksikanske selskapet Grupo Mexico planlegger å gjenoppta gruvevirksomhet i området. UNESCO har varslet at de vil sette Doñana på listen over verdensarv i fare hvis ikke alle aktiviteter som kan skade Doñana nasjonalpark stanses.

**DOÑANA
NASJONALPARK
ER LEVESTED
FOR OVER
1500 PLANTE-
ARTER OG 2000
DYREARTER**

**OVER
30 TONN
FISK, KRABBER
OG AMFIBIER
DØDE OG MANGE
FUGLER BLE DREPT
DA GIFTIGE
KJEMIKALIER
FOSSET UT I
NATUREN**

UTVINNINGS- AKTIVITET I VERDENSARV- OMRÅDER

Vår felles arv er truet. Analysen som WWF Verdens naturfond har gjennomført viser at det er flere internasjonale selskaper som - ofte gjennom datterselskap - eier eller drifter lisenser for leting eller produksjon av olje, gass og andre mineraler i verdensarvområder.

WWF har gjennomført ytterligere analyser for å sjekke hvorvidt og hvor mye de største norske finansinstitusjonene - Statens Pensjonsfond Utland (SPU, også kalt oljefondet), Folketrygdfondet, DNB, Storebrand og KLP Kommunal Landspensjonskasse - investerer i disse selskapene. Analysen og rapporten

omfatter aksjer og obligasjoner, ikke utlån eller prosjektfinansiering.

Resultatene viser at i 2017 har disse fem institusjonene til sammen investert mer enn **150 milliarder kroner i 26 selskaper** som har lisens til å lete etter eller utvinne olje, gass og mineraler i totalt **17 verdensarvområder**. 11 av disse verdensarvområdene er truet av lisenser for olje og gass, 6 av dem er truet av lisenser for gruvevirksomhet.

3 av disse områdene - Selous Game Reserve, Aïr and Ténéré Natural Reserves og Manovo-Gounda St Floris National Park - er plassert på UNESCOs liste over verdensarv i fare. Det at et selskap har en lisens betyr ikke nødvendigvis at det faktisk foregår utvinningsaktiviteter i området. Dette finnes det ingen oversikt over. Nettopp denne mangelen på systematisk informasjon og data er en del av problemet WWF ønsker å belyse med denne rapporten.

Resultatene viser lisenser *innenfor* verdensarvområder. Det er viktig å understreke at utvinningsaktiviteter i nærheten av disse områdene også kan true verdensarven. For eksempel vil forurensning av en elv som renner gjennom et verdensarvområde kunne ha katastrofale konsekvenser for naturen i området, selv om selve utslippet skjer utenfor verdensarvområdet.

TABELL 1:
Norske investorer og antall selskaper med lisenser i verdensarvområder.

Investor	Antall selskaper med lisenser i verdensarvområder
Storebrand	20
KLP	20
DNB	17
Statens pensjonsfond utland	25
Statens pensjonsfond Norge	2

TABELL 2:
Verdensarvområder og norske investeringer i selskaper som har lisens til å lete etter eller utvinne olje, gass og mineraler.

LAND	VERDENSARV (* PÅ UNESCOs LISTE OVER VERDENSARV I FARE)	INVESTERINGER (NOK)	OLJE OG GASS	GRUVE- VIRKSOM- HET
Niger	Aïr and Ténéré Natural Reserves *	1 574 000 000	x	
Brasil	Atlantic Forest Southeast Reserves	4 013 000 000		x
Romania	Danube Delta	103 000	x	
Brasil	Discovery Coast Atlantic Forest Reserves	4 158 000 000	x	x
Australia	Gondwana Rainforests of Australia	47 325 000 000	x	
Australia	Great Barrier Reef	13 862 000 000		x
Australia	Kakadu National Park	390 000 000		x
Kenya	Kenya Lake System in the Great Rift Valley	510 000 000	x	
Frankrike	Lagoons of New Caledonia: Reef Diversity and Associated Ecosystems	72 000 000		x
Kenya	Lake Turkana National Parks	6 319 000 000	x	
Den sentralafrikanske republikk	Manovo-Gounda St Floris National Park *	8 000 000	x	
Peru	Manú National Park	2 269 000 000	x	
Elfenbenkysten; Guinea	Mount Nimba Strict Nature Reserve	189 000 000		x
Tanzania	Selous Game Reserve *	1 305 000 000	x	
Kina	South China Karst	288 000 000	x	
Irak	The Ahwar of Southern Iraq: Refuge of Biodiversity and the Relict Landscape of the Mesopotamian Cities	68 348 000 000	x	
Nederland; Tyskland; Danmark	The Wadden Sea	6 380 000 000	x	
TOTALSUM		157 010 103 000		

Mange av lisensene er eid av store selskaper i ulike land, enten direkte eller indirekte gjennom datterselskaper. Aksjer og obligasjoner kjøpes av finansinstitusjoner som pensjonsfond, forsikringsselskaper, kapitalforvaltere og statlige investeringsfond som typisk investerer - på vegne av seg selv eller sine kunder - i mange selskaper i en rekke sektorer og markeder.

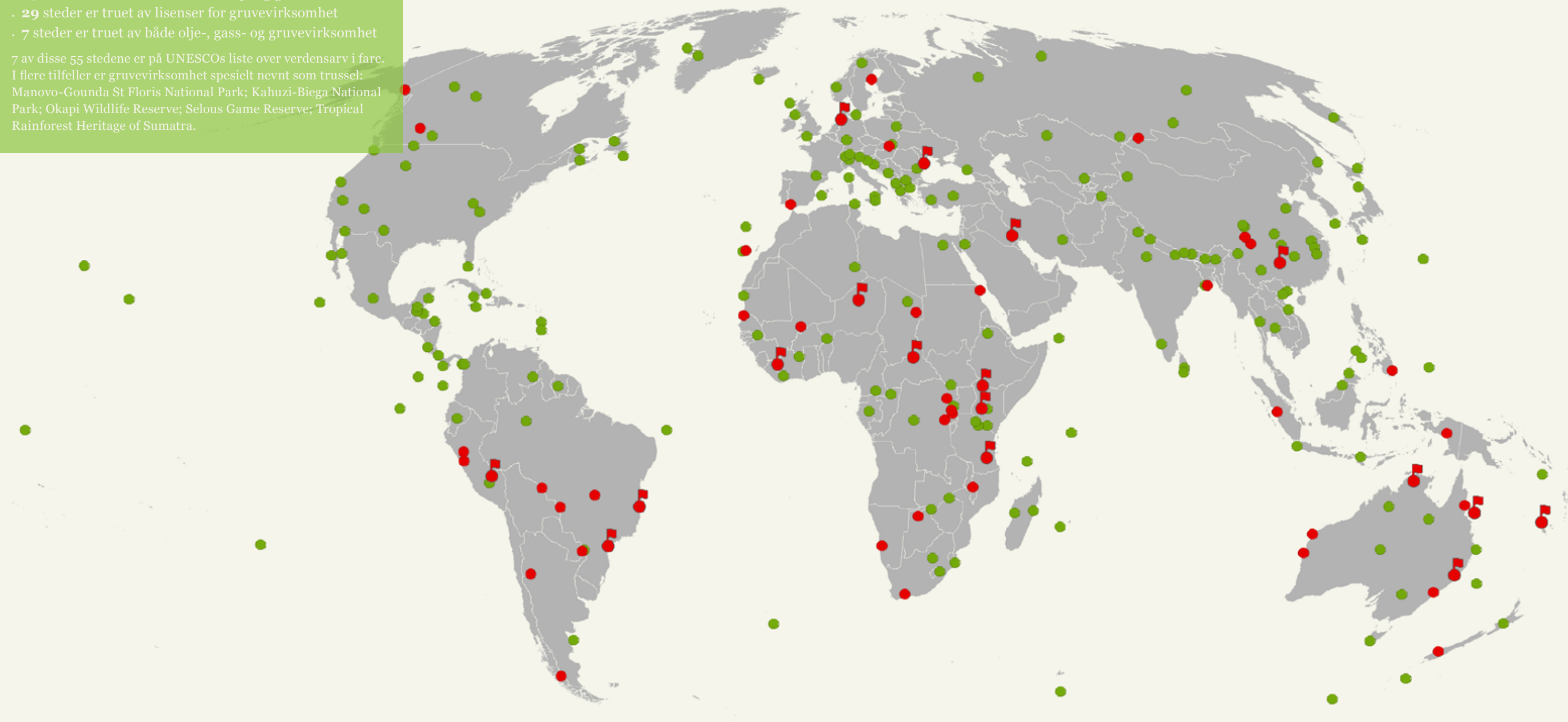
De fleste finansinstitusjonene har retningslinjer som tar hensyn til økonomisk, sosial og miljømessige forhold når de tar investeringsbeslutninger. Imidlertid erfarer WWF at få har systemer og tilgang til data og verktøy som kan kartlegge selskapers planlagte eller pågående aktiviteter i verdensarvområder og andre sårbare områder. Store utvinningselskaper kan ha hundrevis av kontrakter og prosjekter, og det er utfordrende for investorer og andre interesserte å identifisere pågående og planlagte aktiviteter som negativt kan påvirke verdensarvsteder. Tilgang til databaser med status på kontrakter er ikke alltid offentlig tilgjengelig, og datakvaliteten varierer. I tillegg har selskaper ofte komplekse selskapsstrukturer som ikke er transparente. Dette gjør det vanskelig å spore lisenser til datterselskaper. Videre er selskapsrapportering på dette området generelt sett dårlig.

WWF ønsker å bidra til å øke kunnskap, støtte tilgang til data og ha en dialog med finansinstitusjoner for å utvikle bedre retningslinjer og systemer på dette området.

WWFS ANALYSE VISER AT GLOBALT ER 55 AV DE 238 NATURARVOMRÅDENE TRUET AV GRUVE-, OLJE- OG GASSVIRKSOMHET:

- 19 steder er truet av lisenser for olje og gass
- 29 steder er truet av lisenser for gruvevirksomhet
- 7 steder er truet av både olje-, gass- og gruvevirksomhet

7 av disse 55 stedene er på UNESCOs liste over verdensarv i fare. I flere tilfeller er gruvevirksomhet spesielt nevnt som trussel: Manovo-Gounda St Floris National Park; Kahuzi-Biega National Park; Okapi Wildlife Reserve; Selous Game Reserve; Tropical Rainforest Heritage of Sumatra.

Legend

- Naturarvområder med utvinningslisenser (lete og produksjon) til selskaper med norske investorer
- Naturarvområder med utvinningslisens (ikke norske investeringer)
- Naturarvområder uten utvinningslisenser

Kilde:

Verdensarvområder per februar 2017: Copyright © 1992-2017. UNESCO/World Heritage Centre. Alle rettigheter forbeholdes. Design: Pablo Izquierdo (pizquierdo@wwf.no), WWF Verdens naturfond, 2017.

0 1,250 2,500 5,000 Km
0 750 1,500 3,000 Miles

BLUE MOUNTAINS I AUSTRALIA HAR FÅTT NAVNET SITT FRA DEN BLÅ TÅKEN SOM OPPSTÅR NÅR BITTESMÅ DRÅPER AV OLJE FRA DE STORE EUKALYPTUS-SKOGENE BLANDES MED VANNDAMP OG SOLLYS.

AVFALLET KOM MED STRØMMEN

Blue Mountains i Australia har fått navnet sitt fra den blå tåken som oppstår når bittesmå dråper av olje fra de store eukalyptusskogene blandes med vanndamp og sollys. Geologien er rik og variert; fjell, klipper, kløfter og fossefall skaper et vidunderlig landskap med mange ulike mikroklima. I dette verdensarvområdet er det hele 91 ulike underarter av eukalyptusslekten, samt hundrevis av arter som bare finnes akkurat her. Også nye arter blir stadig oppdaget i dette området.

I 2015, bare få kilometer utenfor Blue Mountains raste 2300 tonn med avfallsmateriale fra kullproduksjon ut i naturen og forurenset elva som strømmer gjennom verdensarvområdet.

Selskapet som sto bak ulykken - Clarence Collier - ble saksøkt av australske miljømyndigheter og dømt til å betale nesten 9.4 mill. kroner i bot og må bidra med ytterligere 5 millioner kroner for å bevare området. Dette kom i tillegg til 12.5 mill. kroner som selskapet betalte i forbindelse med oppryddingen som tok 51 uker. Selskapet har også måttet flytte lagring av gruveavfallet til et område som er mindre sårbart.

Gruveselskapet har tillatelse til å slippe ut vann fra gruvedriften i elva. Forskere har funnet høye forekomster av blant annet nikkel og sink i vannet og påvist reduksjon i antall arter og insekter.

2300 TONN MED AVFALLS-MATERIALE FRA KULLPRODUKSJON RASTE UT I NATUREN.

INVESTORENES RETNINGS- LINJER

Gjennomgangen av investorenes retningslinjer og offentlige rapportering viser at de ser på miljøskade i verdensarvområder som særskilt alvorlig. Vår kartlegging viser imidlertid at investorene aksepterer at selskapene de investerer i driver med gruve-, olje- og gassvirksomhet i verdensarvområdene.

WWF mener investorene må styrke retningslinjene og bidra til å beskytte noen av de mest dyrebare områdene på jorda ved å kreve at selskapene de er investert i ikke driver med utvinningsaktiviteter i verdensarvområder.

STATENS PENSJONSFOND

Statens pensjonsfond består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN), det siste også kjent som Folketrygdfondet. Ingen av fondenes retningslinjer eller forventningsdokumenter nevner verdensarvområder spesifikt. Vi ser imidlertid at Etikkrådet så langt har utelukket to selskap fra fondets investeringsunivers på grunn av uakseptabel risiko for alvorlig miljøskade i blant annet verdensarvområder. De fleste norske investorer følger ofte SPUs eksklusjoner.

I 2016 gjennomgikk Etikkrådet flere selskaper som hadde aktiviteter i verdensarvområder, og konkluderte med at «få selskaper i fondet har virksomhet som kan true slike områder». I 2012 foreslo Etikkrådet utelukkelse av selskapet SOCO på grunn av uakseptabel risiko for alvorlig miljøskade i verdensarvområdet Virunga. Men etter at SOCO inngikk en avtale med WWF om ikke å gjennomføre ytterligere petroleumsaktiviteter i Virunga, mente Etikkrådet at utelukkelse ikke lenger var nødvendig.

Norges Bank Investment Management (NBIM) forvalter Statens pensjonsfond utland. NBIM gjennomfører risikobasert nedsalg, det vil si at de selger seg ut av selskaper som de mener kan ha en negativ påvirkning på porteføljen over tid basert på selskapets håndtering av miljømessige og sosiale risikoer. NBIM mener selskaper i både gruve- og olje- og gassektoren har høy miljømessig og sosial risiko og derfor bør analyseres nøye. Det er imidlertid ingen offentlig tilgjengelig informasjon om at NBIM har inkludert verdensarvområder i sine analyser eller om NBIM stiller forventninger til selskapers aktiviteter i verdensarvområder i eierskapsutøvelsen.

STOREBRAND

Storebrands retningslinjer for alvorlig miljøskade presiserer at negativ effekt på områder på UNESCOs verdensarvliste bidrar til sakens alvorlighet. Når Storebrand vurderer potensielle brudd på miljøkriteriet, ser de på miljøskadens omfang og mulighetene for å gjenopprette naturen til den opprinnelige tilstanden før skaden inntraff. Videre ser Storebrand på konteksten miljøskaden skjer i, og selskapets tiltak for å forhindre miljøskade i fremtiden. Storebrand skriver selv at selskaper som driver med gruvevirksomhet og utvinning av fossile energikilder er blant dem som oftest vurderes for utelukkelse.

KLP

KLPs retningslinjer for ansvarlige investeringer sier at selskaper som medvirker til eller selv er ansvarlig for alvorlig miljøskade skal ekskluderes. KLP nevner verdensarvområder i noen av begrunnelsene for selskapsutelukkelse, og vi har også funnet eksempler på at eierdialoger med selskaper har omhandlet aktiviteter i verdensarvområder. KLP har imidlertid ingen direkte henvisninger til verdensarvområder i retningslinjene for eksklusjon eller eierskapsutøvelse.

DNB

DNB stiller forventninger til hvordan selskaper skal håndtere risiko for alvorlig miljøskade i et eget dokument. Her nevnes UNESCOs konvensjon av 1972 om vern av verdens kultur- og naturarv spesifikt. DNB stadfester at virksomhet i disse områdene har høy risiko for miljøskade, og derfor har DNB høye forventninger til selskapenes håndtering av miljørisiko når de opererer i disse områdene. Forventningene er både basis for selskapsdialog og definerer kriteriene for selskaper DNB velger å investere i eller ikke.

INVESTORENE AKSEPTERER AT SELSKAPENE DE INVESTERER I DRIVER MED
GRUVE-, OLJE- OG GASSVIRKSOMHET I VERDENSARVOMRÅDENE.

WWF MENER INVESTORENE MÅ STYRKE RETNINGSLINJENE OG BIDRA TIL Å
BESKYTTE NOEN AV DE MEST DYREBARE OMRÅDENE PÅ JORDA

WWFs ANBEFALINGER

WWFs mål er at alle finansinstitusjoner har på plass effektive retningslinjer som hindrer finansiering av gruve-, olje- og gassvirksomhet som truer Verdensarvområder.

WWFs ANBEFALINGER TIL FINANSINSTITUSJONER:

- Vedta tydelige “no-go”-retningslinjer for gruve-, olje- og gassvirksomhet i verdensarvområder for alle finansieringskanaler som for eksempel prosjektfinansiering, utlån og investeringer i aksjer og obligasjoner.
- Kartlegge om selskaper som finansinstitusjonen gir lån til eller kjøper verdipapirer i har retningslinjer for aktiviteter i og i nærheten av verdensarvområder.
- Kartlegge om selskaper som finansinstitusjonen gir lån til eller kjøper verdipapirer i har lisenser for eller aktivt driver leting eller produksjon innen gruve, olje eller gass i eller i nærheten av verdensarvområder.
- Integrere retningslinjer og data om verdensarvområder i eksisterende risikostyringssystemer for å identifisere potensielle risikoer så tidlig som mulig.
- Bruke aktivt eierskap for å stanse aktiviteter som kan skade verdensarvområder, og vurdere uttrekk i tilfeller der et selskap ikke endrer atferd.
- Samarbeide med andre finansinstitusjoner og bransjeorganisasjoner for å sikre bred tilslutning til “no-go”-retningslinjer.
- Kreve bedre selskapsrapportering om retningslinjer om aktiviteter i verdensarvområder, selskapers lisenser og faktiske aktiviteter i og i nærheten av verdensarvområder.
- Offentliggjøre egne “no-go”-retningslinjer og sørge for at de blir offisielt anerkjent av UNESCO.
- Rapportere om aktivt eierskap og eventuelle uttrekk.

WWFs ANBEFALINGER TIL SELSKAPER SOM DRIVER MED POTENSIELT SKADELIGE AKTIVITETER:

- Rapportere om lisenser, samt pågående eller planlagte aktiviteter i verdensarvområder.
- Implementere en no-go policy og søke offisiell anerkjennelse av UNESCOs verdensarvskomiteé.
- Stanse alle pågående eller planlagte gruve-, olje- og gassaktiviteter i verdensarvområder.
- Samarbeide med andre selskaper og bransjeorganisasjoner for å beskytte verdensarvområder.

“NO-GO”-RETNINGSLINJER FOR
GRUVE-, OLJE- OG GASSVIRKSOMHET
I VERDENSARVOMRÅDER FOR
ALLE FINANSIERINGSKANALER

DER HAVET SYNKER 🐼

Vadehavet i Nordsjøen strekker seg fra kysten av Nederland til Danmark og er verdens største sammenhengende tidevannssone. Den oversvømmes av havet når det er flo og ligger tørr når det er fjære. Her kan man komme tett på naturen og oppleve et kystlandskap med sanddyner, strender og saltenger. Vadehavet er et verdens viktigste område for trekkfugl i verden og er hekkeområde for et stort antall vannfugler.

En fersk studie har estimert at en stor del av Vadehavet kan forsvinne i løpet av dette århundret. Det er to årsaker til dette; klimaendringene som bidrar til havstigning, og gassproduksjon som kan forårsake innsynking. Leting og produksjon av olje- og gass har pågått i Vadehavet siden 1980-tallet. Når store mengder væske og gass fjernes av reservoarene, kan det naturlige trykket reduseres og tyngden av overliggende lag sand og andre materialer kan føre til at overflaten trykkes sammen. Forskere har påvist at havstigning og innsynkning på grunn av gassproduksjon skjer raskere enn nye sedimenter får lagt seg og bygget ny grunn.

Oljeproduksjon i den tyske delen av Vadehavet er blitt stanset enn så lenge. Det pågår også en diskusjon om i hvilken grad det skal foregå gassproduksjon i den nederlandske delen av Vadehavet i fremtiden.

EN STOR DEL AV VADEHAVET KAN FORSVINNE I LØPET AV DETTE ÅRHUNDRET

METODOLOGI

Analysen er basert på WWF-SIGHT, en plattform og tilnærming utviklet av WWF for å kartlegge og identifisere miljørisikoer knyttet til utviklingsaktiviteter innen olje, gass, gruvevirksomhet, landbruk og infrastruktur, og knytte dem til investeringer, finansiering og forsikringsvirksomhet.

Det første steget i analysen har vært å identifisere alle olje-, gass- og gruvelisenser innenfor verdensarv-områder. Slike lisenser har vi definert som en trussel for verdensarven.

Lisenser som faller utenfor et verdensarvsområde er ikke regnet som en trussel i denne studien, selv om de fortsatt kan utgjøre en trussel dersom de grenser til eller er i nærheten av et slikt område. Videre har WWF kartlagt hvilke selskaper som eier lisensene som utgjør en trussel eller er oppdragstakere for disse. Det siste steget i analysen har vært å etablere en eventuell sammenheng mellom selskapene og norske investeringer.

En utvinningslisens er en lisens utlyst av myndighetene og gir et selskap tillatelse til å lete etter eller produsere olje, gass eller andre mineraler. Det er viktig å understreke at en aktiv lisens ikke nødvendigvis betyr at det finnes noe pågående aktivitet. WWF har ikke muligheten til å verifisere hvorvidt det foregår konkrete aktiviteter hjemlet i de tildelte lisensene. WWF har derfor brukt en konservativ tilnærming som filtrerer ut alle de lisensene som mest sannsynlig ikke medfører aktivitet. Datasettene WWF bruker er avhengig av at myndighetene og selskaper rapporterer på statusen på en lisens. Kvaliteten på slik rapportering varierer. Dette en svakhet i metoden. Dataene er imidlertid hentet inn fra de meste komplette og anerkjente databasene i verden på dette området, og brukes av industrien selv. WWF anser disse dataene som de beste tilgjengelige og oppdaterte på feltet.

FØRSTE STEGET I ANALYSEN HAR VÆRT Å IDENTIFISERE ALLE GRUVE-, OLJE- OG GRUVELISENSER INNENFOR VERDENSARVOMRÅDENE.

WWF's ANALYSE ER BASERT PÅ FØLGENDE DATASETT SOM ER INKLUDERT I WWF-SIGHT

- Gruvevirksomhet i 76 land:** data er hentet fra databasen “*SNL Metals & Mining, an offering of S&P Global Market Intelligence*” (februar 2017).
- Olje og gass i 173 land:** data er hentet fra databasen “*DrillingInfo, Inc dataset*” (mars 2017) og inkluderer lisenser til leting og produksjon.

WWF har brukt en konservativ tilnærming og har filtrert data ved å fjerne alle lisenser som ikke er registrert på noe selskap, som er utgått før 01.04.2017, eller som faller mindre enn 1 km² (mining) og 5 km² (olje og gass) innenfor et verdensarvområde. Kontrakter som har lisensareal på mindre enn 1 eller 5 km² - men hvor mer enn 50% av lisensarealet faller innenfor et verdensarvområde - er likevel tatt med fordi disse lisensene faller helt innenfor et verdensarvområdet og kan derfor medføre skader til tross for relativt lite areal. WWF har forsøkt å identifisere morselskapene til de selskapene som er registrert som eiere eller oppdragstakere til lisensene.

- UNESCOs Verdensarvsteder kategorisert** som “*naturarv*” (203 steder) og “*natur- og kulturarv*” (35 steder): beliggenhet og grenser til disse områdene er hentet fra databasen “IUCN and UNEP-WCMC World Database on Protected Areas (WDPA), Cambridge, UK: UNEP-WCMC” (februar 2017).

NORSKE INVESTORERS BEHOLDNINGSLISTER

Beholdningslistene som WWF har brukt i denne anlysen representerer ikke nødvendigvis hele porteføljen til investorene, men er basert på det som er offentlig tilgjengelig:

- Statens pensjonsfond utland:** aksjer og obligasjoner 31.12.2016
- Statens pensjonsfond Norge:** aksjer og obligasjoner 30.06.2017
- Storebrand Asset Management:** aggregerte beholdninger på 26 fond, 31.08.2017.
- KLP Kapitalforvaltning AS:** aggregerte beholdninger på 41 KLP-fond, 31.07.2017.
- DNB Asset Management:** aggregerte beholdninger på 43 fond, 31.08.2017.

DYR OG ARTER

Verdensarvområder er levested for en lang rekke truede arter, som sjeldne rovdyr, menneskeaper, fugl og planter. Alle har brukt tusenvis av år på å tilpasse seg miljøet akkurat der de lever. Vi kan ikke risikere at olje, gass og gruvevirksomhet ødelegger deres livsgrunnlag. WWF jobber for at ingen flere dyr skal dø ut på grunn av menneskers handlinger og for at også framtidige generasjoner får oppleve fantastisk mangfoldig natur.

**WWF JOBBER FOR
AT INGEN FLERE
DYR SKAL DØ UT PÅ
GRUNN AV MENNESKERS
HANDLINGER OG FOR AT
OGSÅ FRAMTIDIGE
GENERASJONER FÅR
OPPLEVE FANTASTISK
MANGFOLDIG NATUR.**

Verdensarvområdet Tropical Rainforest Heritage of Sumatra

I verdensarvområdet "Tropical Rainforest Heritage of Sumatra" i Indonesia finnes utrolige 10.000 plantearter, 200 pattedyrarter og 580 fuglearter. Blant disse finner vi både verdens største og verdens høyeste blomst. Den største har ikke noe norsk navn, men heter *Rafflesia arnoldii* på latin.

Rafflesia arnoldii kan bli over én meter i diameter og ti-tolv kilo tung. Det tar over ett år å utvikle en blomst og den står bare i noen dager før den dør. Den høyeste blomsten heter likblomst og kan bli over tre meter høy. Blomsten står bare i et par dager. Begge arter er utrydningstruede og finnes kun i de tropiske regnskogene på Sumatra i Indonesia.

I det samme verdensarvområdet på Sumatra finnes også sumatratigeren. Det er den minste av alle nålevende tigere. I dag er det færre enn

400 sumatratigere igjen. De lever nesten utelukkende i noen få nasjonalparker på Sumatra. Selv om det er en liten tiger er det et stort kattedyr, med slank og muskuløs kropp, som trives best i skogen og nær vann.

Tigeren er utryddet i store deler av det sørlige Asia og er klassifisert som kritisk truet. Verdensarvområdet "Tropical Rainforest Heritage of Sumatra" er en av de siste oasene som bidrar til å bevare de siste eksemplarene av sumatratigeren.

I DAG ER
DET FÆRRE
ENN 400
SUMATRA-
TIGERE IGJEN

Verdensarv

Navn: Indonesia

Arter: 10.000 plantearter, 200 pattedyrarter og 580 fuglearter

Område: Verdensarvområdet Tropical Rainforest Heritage of Sumatra

96.4 %
AV DNA-ET VÅRT
DELER VI MENNESKER
MED ORANGUTANGER.

SUMATRAN ORANG-UTAN (PONGO ABELI) - KRITISK TRUET:

Orangutangen er en av de største menneskeapene etter gorillaen. Orangutangen er et intelligent og følsomt dyr som lærer raskt, husker lenge og er svært tilpasningsdyktig. Vi mennesker deler 96.4% av DNA-et vårt med orangutanger. Men vi deler ikke store nok områder for dem å leve i.

Over 60% av orangutangens habitat har forsvunnet i de siste tiårene. Som følge av det, er orangutangen kritisk truet og overlever nesten utelukkende i et lite område som inkluderer verdensarvområdet "Tropical Rainforest Heritage of Sumatra" i Indonesia.

© SHUTTERSTOCK

30 %
AV ALLE BELT-
EDYRENE HAR
FORSVUNNET
I LØPET AV DE
SISTE 20 ÅRENE.

GIANT ARMADILLO (PRIODONTES MAXIMUS) - SÅRBAR

30% av alle beltedyrene har forsvunnet i løpet av de siste 20 årene. Beltedyret finnes i et stort område i Latin Amerika, men er sjeldent og det er få individer igjen. Verdensarvområdet "Manu national Park"

er dekket med en frodig tropisk skog som er hjemmet til det gigantiske beltedyret og et stort antall andre dyre- og plantearter. Gassutvinning, veibygging og landbruk truer parken og livet i den.

Verdensarv

Navn: Peru, Latin Amerika
Art: Giant Armadillo
Område: Verdensarvområdet Manu national Park

■ Peru

© WWF-SPAIN / ALFONSO MORENO

OM 35 ÅR
KAN DETTE
FANTASTISKE
KATTEDYRET
FORSVINNE.

PANTERGAUPA/IBERISK GAUPE - LYNX PARDINUS (IBERIAN LYNX) - STERKT TRUET

Uten effektiv forvaltning vil dette fantastiske kattedyretl forsvinne i løpet av 35 år, ifølge IUCN. Det finnes mindre enn 200 iberiske gauper, og arten regnes som verdens mest truede rovpattedyr. Verdensarvområdet "Doñana National

Park" er et av de få områdene hvor pantergaupa fortsatt lever. Pantergaupas kosthold består nesten utelukkende av kaniner. Den trives i områder med krattskog, der hvor det finnes gjemmesteder og beiteland.

Verdensarv

Navn: Spania
Art: Iberisk gaupe
Område: Verdensarvområdet Donana National Park

■ Spania

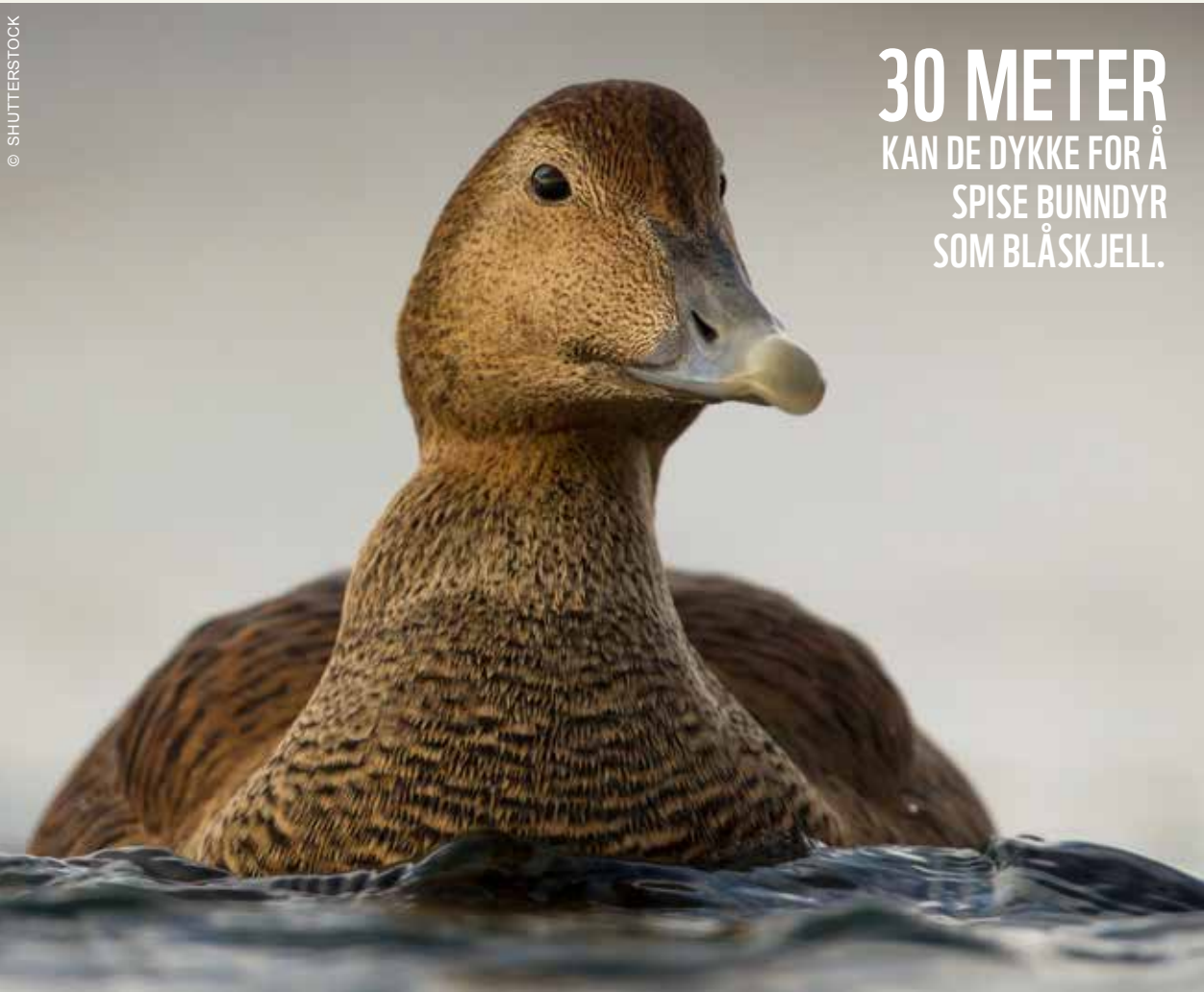
DUGONG DUGON (SEA COW) - SÅRBAR

Dugongen finnes kun i noen kystområder i Stillehavet og er det eneste marine pattedyret som utelukkende lever av planter. Dugongen beiter på sjøgress, likevel kan den bli mer enn 3 meter lang. Bestanden har

gått kraftig ned og flere grupper er nesten utryddet. Verdensarvområdet Great Barrier Reef er et viktig verneområde for dugongen, korallarter (over 400), samt tusenvis av fiskearter.

Verdensarv

Navn: Australia
Art: Dugong
Område: Verdensarvområdet Great Barrier Reef

ÆRFUGL (SOMATERIA MOLLISSIMA) - NÆR TRUET

Ærfugl er en stor sjøfugl i andefamilien. De er dyktige svømmere og kan dykke ned til 30 meter for å spise bunndyr som for eksempel blåskjell. Denne fuglen kan fly 113 km/t. Verdensarvområdet Vadehavet strekker seg fra kysten av

Nederland til Danmark og er en av de viktigste hekkestedene for ærfugl og andre trekkfugler. Mer enn 6 millioner fugl kan være tilstede der samtidig. Derfor har UNESCO sagt at “Naturmangfold på global skala er avhengig av Vadehavet”.

Verdensarv

Navn: Nederland til Danmark
Art: Ærfugl (Common Eider)
Område: Verdensarvområdet Vadehavet

© SHUTTERSTOCK

54 %
AV ALL IMPERIAL
SEBRA HAR
FORSVUNNET
I LØPET AV DE
SISTE 30 ÅRENE.

© MARTIN HARVEY / WWF

GRÉVYS SEBRA/IMPERIAL SEBRA (EQUUS GREVYI) - STERKT TRUET

Verdensarvområdet “Lake Turkana National Parks” i Kenya består av et tørt, utenomjordisk landskap som likevel er fylt med liv. Her lever den største av sebraene, imperial sebra. Den har tett stripemønster (de mørke stripene er bredere enn de lyse) og ekstra

lange ører. Arten lever kun i noen deler av Etiopia og Kenya og trives på tørre og semitørre gressletter der den har permanent tilgang på vann. Antall imperial sebra har blitt redusert med 54% i løpet av de siste 30 årene ifølge IUCN, til cirka 2500 individer.

Verdensarv	
Navn: Australia Art: Dugong Område: Verdensarvområdet Great Barrier Reef	 Australia

LITTERATURLISTE

NETTSIDER:

UNESCOs liste over verdensarv i fare:
<http://whc.unesco.org/en/158/WWF-SIGHT>: <http://wwf-sight.org/>

RAPPORTER OG ARTIKLER:

International Council on Mining & Metals (ICMM). Mining and protected areas position statement. September 2003.
<https://www.icmm.com/en-gb/members/member-commitments/position-statements/mining-and-protected-areas-position-statement>

UNESCO. World Heritage and Extractive Industries.
<http://whc.unesco.org/en/extractive-industries/>

International Union for Conservation of Nature (Verdens Naturunion). IUCN and World heritage.
<https://www.iucn.org/theme/world-heritage/about/iucn-and-world-heritage>
<https://portals.iucn.org/congress/motion/026>

Sustainable development Goals. Goal 11:
Make cities inclusive, safe, resilient and sustainable
<http://www.un.org/sustainabledevelopment/cities>

WWF Verdens naturfond (2017). Norwegian investments threatening World heritage sites. Juni 2017.
https://www.wwf.no/bibliotek/nyheter_fakta/rapporter_notater/?53965/
Investeringer-i-verdensarvsteder

WWF (2017). Methodology – Protected areas and extractive concessions assessment 2017.
http://wwf-sight.org/wp-content/uploads/2017/09/Methodology_Assessment-of-Protected-Areas-and-Extractive-Concessions-2017.pdf

WWF UK (2017). WWF calls on all banks to take action to prevent funding companies or activities that threaten endangered wildlife and local communities. Juni 2017.
<https://www.wwf.org.uk/updates/wwf-calls-all-banks-take-action-prevent-funding-companies-or-activities-threaten-endangered>

WWF UK (2016). Protecting people through nature. A short guide for financial institutions.
http://assets.wwf.org.uk/downloads/wwf_dalberg_fi_summary_protecting_people_through_nature_final.pdf

Etikkrådet - Statens pensjonsfond utland. Alvorlig miljøskade.
<http://etikkradet.no/nb/tilradninger/alvorlig-miljoskade-2/>

DNB. Responsible Investment: Serious Environmental Harm.
https://www.dnb.no/portalfont/nedlast/en/about-us/corporate-responsibility/2017/Criteria_and_expectations_Serious_environmental_harm.pdf

Storebrand. Storebrands analysekriterium for alvorlig miljøskade.
https://www.storebrand.no/cms/om-storebrand/barekraft/storebrandstandarden/_attachment/8324?ts=15e3cd27558

Klp. Retningslinjer for ansvarlige investeringer.
https://www.klp.no/polopoly_fs/1.35075.1479385285!/menu/standard/file/Retningslinjer%20for%20ansvarlige%20investeringer%20-%20KLP%20-%20styresak%201114.pdf

UNESCO (1998). Disaster for Doñana - a Spanish World Heritage Site. 27 April 1998
<http://whc.unesco.org/en/news/144>

WWF Spania (2004). Report on the situation of the Aznalcóllar Mine and the Guadiamar Green Corridor
http://assets.wwf.es/downloads/report_on_the_aznalcollar_mine_2004_def.pdf

WWF Spania (2008). Mining in Donana: learned lessons
http://assets.wwf.es/downloads/mining_in_donana_english.pdf

WWF (2016): Saving Donana from danger to prosperity.
http://awsassets.panda.org/downloads/wwf_dalberg_saving_donana_lr_spreads.pdf

EPA (2017). Coal spill into World Heritage area costs Clarence Colliery more than \$3million. Juli 2017
<http://www.epa.nsw.gov.au/news/media-releases/2017/epamedia17071701>

The Sydney Morning Herald (2015). Coal waste clean-up of Wollangambe River to take 'many weeks', EPA says. Juli 2015.
<http://www.smh.com.au/environment/water-issues/coal-waste-cleanup-of-wollangambe-river-to-take-many-weeks-epa-says-20150703-gi4t2d.html>

UNESCO (2017). Greater Blue Mountains Area
<http://whc.unesco.org/en/list/917>

The Guardian (2017). Gas grab and global warming could wipe out Wadden Sea heritage site. Juni 2017.
<https://www.theguardian.com/environment/2017/jun/16/gas-grab-and-global-warming-could-wipe-out-wadden-sea-heritage-site>

Dutchnews.no (2017). Wadden Sea tidal flats could be gone by end of century: report. Mai 2017
<http://www.dutchnews.nl/news/archives/2017/05/wadden-sea-tidal-flats-could-be-gone-by-end-of-century-report/>

Fox business (2017). Dutch Quakes Rattle Exxon, Shell -- WSJ. Juni 2017
<http://www.foxbusiness.com/features/2017/06/26/dutch-quakes-rattle-exxon-shell-wsj.html>

Wall Street Journal (2015). Shell, Exxon Ordered to Pay Groningen Earthquake Compensation. September 2015.
<https://www.wsj.com/articles/shell-exxon-ordered-to-pay-groningen-earthquake-compensation-1441209819>

Royal Dutch Shell (2016). Measuring the impact of earthquakes in Groningen.
<http://reports.shell.com/sustainability-report/2016/managing-operations/measuring-the-impact-of-earthquakes-in-groningen.html>

INVESTERINGER TRUER VERDENSARVEN

150 NORSKE MILLIARDER

kroner er investert i selskaper som har lisens til å drive gruve-, olje- og gassvirksomhet i naturarvområder

23%

av verdens naturarvområder er truet av gruve-, olje- og gassvirksomhet

“NO GO”

Gruve-, olje- og gassvirksomhet er uforenlig med verdensarvstatus.

WWF-SIGHT

Analysen er basert på WWFs egenutviklede kartdatabase WWF-SIGHT.

Hvorfor vi er her
Ingen flere dyr skal dø ut som konsekvens av menneskers handlinger.

www.wwf.no

WWF Verdens naturfond, organisasjonsnr 952330071MVA og registrert i Norge med reg.nos. © 1989 pandasymbolet og ® "WWF" registrert varemerke av Stiftelsen WWF Verdens Naturfond (World Wide Fund for Nature), WWF-Norge, Postboks 6784 St Olavs plass, 0130 Oslo, tlf: 22 03 65 00, epost: wwf@wwf.no, www.wwf.no.

© NASA